

infra eod. ac proinde & carnalis commixtio nullo jure prohibetur, quin potius permittitur, ut ibi, & in cap. De illis, si secundo, infra eod. & ibi dixi præsertim 4. n. 26.

11 Superest ergo at hoc capitulum, cum nec de sponsa libus, nec de copula intelligatur, prohibeat tantummodo conjunctionem matrimonialem, juxta primum intellectum glossæ, & Innocentii, id est ne matrimonium contrahatur siambo, vel aliter non dum pervenerint ad ætatem legibus, vel Canonibus præfinitam, hoc est ante duodecimum annum exactum in femina, & decimum-quartum similiter exactum in masculo, ut l. Minorem ff. de ritu nup. cap. Continebatur, & cap. Attestationis, infra eod. glof. 2. hic, Innoc. in princ. Jo. Andr. n. 4. & alii communiter, Navarr. in Man. c. 22. n. 29. Et ratio prohibitionis esse potuit, quia cum minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligentur, ut d. cap. De illis, infra eod. & perquamque incertum sit, an ad matrimonium sint apti, necne, id est an malitia suppleat ætatem, neque id ex habitu corporis, vel ex aliis signis facile deprehendi possit: sæpe contingit, ut alter conjugum penitentia ductus prætextu nullitatis à matrimonio resiliat, & cum alia contrahat; unde puella innupta, & dissoluta remanet, & inter parentes rixæ, & discordiæ oriuntur: merito Papa hic dicitur hoc prohiberi, ad eum ut propterea sit culpa lethalis matrimonium contrahere ante ætatem legitimam late urgenti causa, & dispensatione Episcopi, ut docerunt Petr. de Palude in 4. sent. dist. 23. q. 2. art. 1. num. 8. & l. abien. in ver. Matrimonium, 5. q. 6. qua de re scripsi latissimè in prædicta Decretali De illis, à n. 14. usque ad n. 51. ubi etiam videas de intellectu hujusmodi textus.

12 Nota ibi, ut patet pro bono pacis, bonum pacis esse urgentem necessitatem dispensandi, seu juris rigorem relaxandi, ut hic, & in cap. fin. supra, de ser. cap. Omne quod, 2. q. 1. cap. Hæc quippe, 3. q. 6. cap. Nisi essent, de triben. & cap. Cum inter R. tumorem, de elec. unde versus, Pax ut servetur moderamen juris, habetur glof. ult. hic, Host. n. 6. in ver. Pro bono pacis, Jo. Andr. in fin. & alii communiter.

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. De illis.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**inores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, nisi violentia intercedat.
- 2 Matrimonium contractum ante ætatem legitimam valet si malitia suppleat ætatem. & n. 19. & 42.
- 3 Malitia nomine quid intelligatur. & n. 47.
- 4 Matrimonium non consistit cum puella minore septennio quantumcumque fuerit cognita, nisi multum sit doli capax, & discreta.
- 5 Copula actualis non requiritur ad hoc, ut malitia suppleat ætatem, sed sufficit aptitudo ad copulam, que ex aliis signis probari potest.
- 6 Argumentum à contrario sensu non sumitur, ubi alia jura contradicunt.
- 7 Actus pubertatis proxima, & potentia coeundi in co-

- putative requirantur ad validitatem matrimonij ante ætatem legitimam.
- 8 Pubertatem non metimur ex annorum numero, sed ex vigore nature, & rationis. & n. 18.
- 9 Metus, & violentia in quacumque ætate incutiantur, irritant matrimonium.
- 10 Dummodo poterint cadere in constantem virum.
- 11 Metus, & violentia purgantur per liberum consensum supervenientem, & matrimonium convalescit.
- 12 Sive consensus superveniens sit expressus, sive tacitus, vel presumptivus.
- 13 Et quid post Concilium Tridentinum.
- 14 Puella duodecim annis minor, cuius malitia supplet ætatem an possit matrimonium contrahere de licentia Episcopi, an vero sit opus dispensatione Apostolica. & n. seqq. usque in fin. præsertim num. 38.
- 15 Matrimonium jure natura in quacumque ætate contrahi potest, dummodo adsit sufficiens ratio visus, & n. seqq.
- 16 Impotentia coeundi non dirimit matrimonium iure natura nisi sit perpetua.
- 17 Matrimonium inter impuberes ex urgentissima causa contrahi potest ex dispensatione Ecclesiæ. & n. 33.
- 18 Pubertatis sola jure positivo sufficit ad validitatem matrimonij.
- 19 Pubertatis ut plurimum contingit in femina anno duodecimo, & in masculo anno decimoquarto completo.
- 20 Pubertatis, seu impubertatis presumptio ante, & post legitimam ætatem non est jura, & de jure, sed jura tantum.
- 21 Actus legitima relevat à onere probandi pubertatem, que antea non presumitur nisi probeatur.
- 22 Malitia an suppleat ætatem, necne spectat ad Ordinarij judicium, & num. seqq. usque ad n. 26. & n. 47.
- 23 Episcopus est cognitor impedimentorum matrimonialium. & n. seq.
- 24 Parochus non cognoscit de impedimento matrimonij inter publicationes sibi delato, sed Ordinario denunciato.
- 25 Episcopus cognoscit an subsit legitima causa dispensandi cum impubere super matrimonio contrahendo.
- 26 Matrimonium quibus casibus contrahi possit ante ætatem legitimam auctoritate Ecclesiæ, & n. seqq. usque ad n. 35. & n. 38. usque in finem.
- 27 Rationis usus in matrimonio est ex necessitate Sacramenti.
- 28 Ecclesiæ non dispensat in substantialibus Sacramentorum.
- 29 Infantes sunt matrimonij incapaces jure natura ob defectum consensus.
- 30 Papa solus dispensat super matrimonio puella, que sufficientem habet discretionem, sed non aptitudinem ad copulam. & n. 46.
- 31 Potentia actualis coeundi non est de substantia matrimonij jure natura, vel Divino, sed positivo tantum.
- 32 Episcopus non dispensat super impedimentis dirimentibus.
- 33 Episcopus an ex urgentissima causa dispensare possit ut puella pubertati proxima matrimonij copuletur.

Intel.

- 34 Intellectum cap. 2. supra eod.
- 35 Matrimonium contractum ante ætatem legitimam sine justa causa, & licentia Episcopi peccat mortaliter.
- 36 Menstrua purgationis in puella sunt signum insalvabile pubertatis.
- 37 Episcopus compilato processu super malitia quid agere debeat.
- 38 Actus impedimentum non est simplex, & absolutum, sed conditionale, nisi malitia ætatem preveniat.
- 39 Matrimonium institutum est à Deo primo in officium nature, & post lapsum in infirmitatem remedium.
- 40 Actum prevenientem succurrendum est nuptiarum remedio propter periculum fornicationis.
- 41 Matrimonium puella, cuius malitia ætatem supplet, impediri non potest absq. peccato.
- 42 Impossibile dicitur quod fieri non potest de jure communi, sed tantum ex dispensatione Papa.
- 43 Licentia contrahendi matrimonium ante annos nubiles ubi malitia supplet ætatem, non censetur adempta Ordinarij ex eo quod Sedes Apostolica super hoc dispensare consueverit.
- 44 Papa est Ordinarius singulorum, & universali Ecclesiæ Episcopus.
- 45 Ac si aliquid faciat de plenitudine potestatis, inferioribus non prejudicat.
- 46 Gregorii XIII. responsum petenti dispensationem ad matrimonium impuberis.
- 47 Matrimonium inter puberem, & impuberem, contractum servat formam Concilij est nullum, nisi malitia suppleat ætatem, nec per cohabitationem, & copulam ratificari potest.
- 48 Sponsalium validitati non obstat clandestinitas, & n. seq.
- 49 Matrimonium per verba de presenti inter puberem & impuberem contractum non servat formam Concilij Tridentini, valet in visis sponsalium. Secus in matrimonio contracto inter puberes, n. 52.
- 50 Sponsi impuberes facti puberes cogi non possunt per censuras ad contrahendum per verba de presenti.
- 51 Nisi sponsalia fuerint jurata.

DE ILLIS, si secundo. Majores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, nisi violentia intercedat. Hoc dicit secundum Abb. Antiqui, quem ceteri sequuntur. Duas habet partes. In prima ponitur decisiva consultatio. In secunda responso ibi. Respondemus.

Nota primo valere matrimonium contractum ante ætatem à jure præfinitam si malitia suppleat ætatem, ut hic est textus, qui ad hoc quotiæ à Doctoribus allegatur: ad idem text. in cap. Puberes, supra eod. & infra in cap. fin. & latius dicam infra n. 18. & seqq. Nomine autem malitiæ communiter intelligitur Doctorum non tantum aptitudinem ad copulam conjugalem, seu generandi potentiam, ut hic, & in d. cap. Puberes; sed etiam prudentiam, ut in c. fin. supra eod. id est discretionem, & judicium rationis ad cognoscendam magnitudinem Sacramenti Matrimonij, & vinculum conjugale perpetuum, & indissolubile: idem probat text. in cap. Continebatur, supra eod. ubi ponderatur non tantum copula, sed etiam ætas pubertati proxima. Quæ ponderatio ætatis inepta esset

Prosp. Fagn. in 4. lib. Decretal.

si sola copula esset sufficiens: unde egregiè S. Thomas in 4. dist. 3. q. 6. q. 4. art. 5. hanc tractum appellat vigorem nature, & rationis, & Cardin. hic n. 2. discretionem, & viri potentiam; & glossa hic in princ. sapientiam, discretionem, & doli capacitatem. Atque ita hæc duo esse copulative necessaria ad validitatem matrimonij ante ætatem legitimam censent Abb. hic n. 4. Alex. de Navo n. 7. Angel. in ver. Matrimonium, 3. imp. 1. §. nu. 8. Sylvest. in ver. Matrimonium, 5. q. 2. Covarr. de sponsal. par. 2. cap. 5. n. 3. & passim alii. quorum sententiam probavit S. Congregatio Concilij, ut dicam infra n. 47.

Et quamvis Thomas Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. de imp. disp. 104. n. 20. alleget multos pro contraria sententia; veritas tamen est glossæ, & Doctorum, quos citat non discrepare à communi opinione: nam glossa hic in ver. Copula, dicit ad hoc ut minores sociari possint vinculo conjugali, hoc tantum considerari, an poterint copula carnali conjugari, non numerum annorum, atque ita includit solum aptitudinem ad copulam ad exclusionem ætatis, non autem ad exclusionem discretionis ad intelligendam vim obligationis conjugalis. Quod inde apparet manifestè, quia eadem glossa Bernardi in figuracione casus interpretatur malitiam, id est sapientiam, & discretionem, ut superius dictum est. Similiter textus in d. cap. Puberes, supra eod. cum glossa in ver. Otiosum, dum dicunt pubertatem, & matrimonium considerari tantum ex vigore nature, & generandi potentiam, non ex annorum numero, ut que non excludunt judicium rationis. Et eodem modo glossa in cap. fin. in ver. Prudentiam, quamvis interpretetur illud verbum, prudentiam, id est carnalem concupiscentiam, tamen paulò post includit judicium rationis, dum subjicit, sic etiam in delictis doli capacitas suppleat ætatem. Quam quidem capacitatem, & discretionem præter aptitudinem ad copulam requirunt etiam, in d. cap. Puberes, Holtien. Henr. Boich Butr. Cardin. & alii. cum allegati: licet verum sit minorem septennio aptum ad copulam non esse habitum ad matrimonium, nisi discretio illa, & doli capacitas sit magna, & sufficiens ad intelligendam vim consensus conjugalis, ut bene advertit Abb. in d. cap. Continebatur, n. 6. ubi concludit, cum puella minore septennio, quantumcumque fuerit cognita non dici matrimonium consistere, quia non videtur habere consensum aptum ad discernendum quid sit matrimonium nisi multum esset doli capax, & discreta; & sequitur ibidem Præpos. n. 3. Angel. Sylvest. & Covarr. supradicta.

Secundo nota ad hoc ut malitia suppleat ætatem non requirit, ut carnalis consuetudo equaliter præcelleret, sed sufficere aptitudinem ad copulam: quod efficaciter probat hæc Decretalis in illis verbis. Si ita fuerint etiam proximi, ut poterint copula carnali conjugari, separari non debent, cum in eis ætatem supplevit malitia videatur; & tenent hic Bemar. Goffred. Innoc. & Abb. Antiqui, quos sequuntur Jo. Andr. n. 3. Abb. Sicul. n. 4. Præpos. n. 1. Alex. de Navo, n. 8. & glossa in c. unico in ver. Supplebat infra eod. lib. 6. & ex recentioribus Menoch. de arbitrar. judic. casu 58. n. 8. & pro hac parte consuluit Card. Zabari. ans. 4. Lagia. d. t. ubi reprobat contraria opinione, scilicet deducit ad hoc non requiri copulæ actualis, sed sufficere

C 2

rentia consummandi matrimonium, Sedes Apostolica nihil possit: quod si neutrum deesse cognoverit Ordinarius, poterit si causa, qua narratur, sunt vera, suo iure dictam licentiam concedere.

47 Et id ipsum saepius probavit Sacra Congregatio Concilii: aliquando enim censuit matrimonium inter puberem, & impuberem contractum servata forma Concilii Tridentini esse quidem nullum, nec per cohabitationem, & copulam ratificari posse, nisi iterum contrahatur servata forma ab eodem Concilio praescripta. Sed tamen hoc esse intelligendum de eo impubere, in quo malitia non supplet aetatem: nam quoad hoc Concilium non correxit Canones. An vero malitia suppleat aetatem, necne, Ordinarium dispicere debere. Item in causa Januen. censuit matrimonium inrer adolescentem duodecim annorum, & puellam tredecim esse nullum, nisi malitia suppleat aetatem: malitiam vero in duobus consistere, in discretione ad conjugalem consensum, & in potentia ad copulam: an autem sit in impubere huiusmodi malitia, spectare ad iudicem Ecclesiasticum. Et alias dedit litteras ad Episcopum Clutium, ut si sibi legitime constiterit in muliere pubertati proxima malitiam supplere defectum aetatis, concedat licentiam, ut matrimonium in facie Ecclesiae contrahatur.

48 Secundo QUaERO, Praehabito, quod decretum primum *sess.* 24. Concilii Tridentini prohibens matrimonia clandestina, non prohibet sponsalia, an matrimonium per verba de praesenti per puberem, & impuberem contractum clandestine non servata forma a Concilio tradita migret, & resolvatur in sponsalia. Quod aliquibus placuit DD. hac de re consultis ex responso Bonifacii VIII. in cap. un. §. 1. de spons. impub. lib. 6. Propositam dubitationem excitavit Episcopus Valentianus, & Congregatio publica, dissentientibus tantum Cardinalibus Perulino, & Carafa, censuit opinionem hanc esse veram, ut clandestinitas non obstat, quia matrimonium per verba de praesenti contractum inter puberem, & impuberem valet in vim sponsalium secundum cap. 1. §. 1. de spons. impub. in 6. quia jus iam est interpretatum tale matrimonium per verba de praesenti contractum esse tantum sponsalia per verba de futuro, d. §. 1. Ergo sicut clandestinitas non obstat validitati sponsaliorum, quae per puberes fuissent contracta, ut iam Congregatio declaravit, & nullum est dubium in hoc: ita nec obstat validitati horum sponsaliorum inter puberem, & impuberem contractorum, quia licet sint contracta per verba de praesenti in schemate matrimonii: attamen lex voluit esse pura sponsalia per verba de futuro: ergo idem jus in istis sponsalibus, quod in aliis; lex enim voluit esse haec sponsalia sicut alia. Illud tamen Congregatio omnium consensum non profavit, quod dicitur in memoriali, impuberem factum puberem posse cogi per censuras; quia hoc est contra cap. de illis, de spons. impub.

49 Hoc ultimum ego intelligo nisi sponsalia sint jurata, quia tunc etiam impuberes facti puberes coguntur per censuram ecclesiasticam ad observantiam iuramenti, ut est casus in cap. Ex litteris, in secundo, supra de sponsal. dummodo tamen tempore sponsaliorum essent doli capaces, ut ibi dixi in glof. 2. n. 4.

51 Rursus quod superius dictum est matrimonium

52 contractum non servata forma Concilii Tridentini valere in vim sponsaliorum, procedit tantummodo in matrimonio contracto inter puberem, & impuberem, vel inter duos impuberes non proximos pubertati, & quorum malitia non supplet aetatem: cum enim talis contractus propter aetatis defectum valere non possit, ut matrimonium de praesenti, lex interpretatur valere eo modo, quo potest, & sicut sponsalia de futuro, ut in d. cap. un. §. 1. iuncta glof. in ver. Matrimonium, de spons. impub. lib. 6. At secus est in matrimonio non servata forma Concilii per verba de praesenti inter puberes contracto, quia illud non resolvitur in sponsalia de futuro, ut alias Sacra Congregatio declaravit, nam consultis, an matrimonium clam sine Parocho, & testibus contractum resolvatur saltem in vim sponsaliorum; respondit non resolvitur, quia est defectus in forma.

contractum non servata forma Concilii Tridentini valere in vim sponsaliorum, procedit tantummodo in matrimonio contracto inter puberem, & impuberem, vel inter duos impuberes non proximos pubertati, & quorum malitia non supplet aetatem: cum enim talis contractus propter aetatis defectum valere non possit, ut matrimonium de praesenti, lex interpretatur valere eo modo, quo potest, & sicut sponsalia de futuro, ut in d. cap. un. §. 1. iuncta glof. in ver. Matrimonium, de spons. impub. lib. 6. At secus est in matrimonio non servata forma Concilii per verba de praesenti inter puberes contracto, quia illud non resolvitur in sponsalia de futuro, ut alias Sacra Congregatio declaravit, nam consultis, an matrimonium clam sine Parocho, & testibus contractum resolvatur saltem in vim sponsaliorum; respondit non resolvitur, quia est defectus in forma.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Si quis.

S V M M A R I V M.

- 1 **M**atrimonium clandestinum non presumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi, & n. 5. Et quid post Concilium Tridentinum. n. 6.
- 2 Matrimonium clandestinum de iure communi validum est quoad Deum indistincte, & quoad Ecclesiam, dummodo sufficienter probetur.
- 3 Collatio clandestina quamvis non careat suspicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides.
- 4 Electio non valet si sit clandestina.

1 **S**IQUIS clam. Ei, qui asserit matrimonium, incumbit probatio. Hoc dicit secundum communem intellectum, vel aliter secundum Abb. pro matrimonio clandestino non praesumitur, sed illud alleganti incumbit onus probandi. Primo ponit thema. Secundo determinationem, ibi, *Viro.*

- 2 Nota primo ibi, *Incumbit probatio.* Matrimonium clandestinum iure communi inspecto esse validum quoad Deum indistincte, & quoad Ecclesiam, dummodo sufficienter probetur; quod satis probatur hic: nam frustra Pontifex gravaret virum onere probandi matrimonium clandestinum, si non valeret: & ita ex hac littera deducunt Abb. Praposit. & Alex. de Navo omnes in prima contrab. Solus enim contrahentium consensus sufficit ad validitatem matrimonii, licet clam sit praestitutus, ut §. *Sed obijciunt*, & §. *Haec ita responderunt*, 30. q. 5. & cap. *final. infra eod.* & diffinitum est a Tridentina Synodo in cap. 1. *sess.* 24. de reform. matrim. ubi anathemate damnantur qui clandestina matrimonia libero contrahentium consensu facta, negant vera, & rata esse quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit. Et est simile in collatione facta clandestine, quae tamen non careat suspicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides; ut est textus in cap. un. *supra*, *Ve Eccles. Benef.* Secus est in electione, quae non valet si sit clandestina, ut in cap. *Quia propter*, & ibi dixi n. 64. de elect. & cap. *final. eod. titulo*, lib. 6. secundum Abb. & Alex. de Navo ubi supra: & ita olim erat differentia inter matrimonium spirituale, quod contrahitur inter electum, & Ecclesiam, ut cap. *inter canonicos, de elect.* & matrimonio carnale; quia illud vitabat clandestinitas, hoc autem non vitabat.

Sed hodie aequiparantur, quia nec matrimonium carnale iniicitur propter clandestinitatem, ut ita dicam.

5 **S**ecundo nota ex textu, quod ubi vertitur in dubium an matrimonium sic contractum necne, si vir allerat illud contractum fuisse, probare debet; & e converso si mulier dicat contractum, similiter debet probare: nam et si haec Decretalis quoad hoc varios habeat intellectus: tamen haec est communis lectura, quam alii consuetatis sequitur glof. un. *hic Innoc. in verb. Viro*: & communiter Doctores, ut attestantur Cardinalis. Abb. Alex. de Navo, & Prapositus, omnes in principio.

6 Sed hodie invidius est haec controversia, quia cum matrimonia clandestina irrita sint ex decreto Concilii Tridentini in d. cap. 1. & dicam plenius in cap. seq. Dicens matrimonium clandestinum, gravari non debet onere probationis, quia frustra admitteretur ad probandum id, quod probatum non relevat, l. *Ad probationem*, c. de probationib. cap. *eum contingat*, supra de offic. Delegat. Propterea enim hic admittitur probatio, quia clandestinitas non vitabat matrimonium. Ergo tunc si vitaret, quia probatio esset inanis, & frustratoria, ut considerat hic Prapositus in not.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Quod nobis.

S V M M A R I V M.

- 1 **D**e matrimonio occulto non iudicat Ecclesia, sed illud publicum approbat.
- 2 Matrimonium clandestinum quot modis dici possit, & n. seq.
- 3 Occultum dicitur quod factum est coram paucis.
- 4 Matrimonium clam contrahentes non sunt cogendi simul cohabitare si alter, vel uterque matrimonium insocietis, & alia probatio non appareat.
- 5 Confessioni conjugum standum est super matrimonio iam contracto.
- 6 Et proles ante publicationem suscepta pro legitima est habenda.
- 7 Nisi agatur de praedictio alterius matrimonii publice contrab. Et quid post Concilium Tridentinum n. 19.
- 8 Filius natus ex secundo matrimonio publice confectus legitimus, non autem natus ex primo clandestino.
- 9 Matrimonium publicum an praedicit clandestino, si ambo fateantur se clam contraxisse, & habeant pro se unum testem cum fama plene probat.
- 10 Testis unicus cum fama plene probat.
- 11 Probatio per unum testem cum fama conquisatur per plenam probationem etiam de tempore citeriori.
- 12 Contrarium.
- 13 Probationes si invicem non collidunt, nisi sint opposita, & incompatibiles, & n. 17.
- 14 Contraria mutuo se expellant, & vincit quod est potentius.

- 15 Probationes si sint contrariae, fortius prevalere debet, & minor pro non facta habetur.
- 16 Probatio per duos testes de visu praesertim contrariae probationi per unicum testem de visu cum fama.
- 18 Probationi primae praesumptivae standum non est in praedictum secunda probationis vera.
- 20 Declaratio retrahitur ad principium actus declarati.
- 21 Matrimonia clandestina de iure communi valida erant.
- 22 Secus post Concilium Tridentinum. Matrimonium ex Concilio Tridentino qua forma sit contrahendum, ibidem.
- 23 Matrimonium non consummatum sortitur naturam ex constitutione Ecclesiae.
- 24 Impedimenta matrimonium dirimentia posse constitui ab Ecclesia, est de fide.
- 25 Ecclesia potest quosdam inhabilitare ad matrimonium contrahendum.
- 26 Matrimonia clandestina quas ob causas Ecclesia irrita fecerit.
- 27 Licentia Parochi an debeat esse specialis ad matrimonium contrahendum, an vero sufficiat generalis, & n. seqq.
- 28 Vicarius temporaneus Parochi est Ordinarius.
- 29 Vices suas qui committit, censetur in totum committere.
- 30 Expressum dicitur etiam quod verbis generalibus exprimitur.
- 31 Licentia tacita ad matrimonium contrahendum non sufficit, & n. seq.
- 32 Coadiutor Vicarii Parochi potest matrimonio interesse, & alius dare licentiam ad interfuit, vers. Prapositus.
- 33 Licentia Parochi data contrahentibus adhibenda quem maluerit Sacerdotem, sufficit ad validitatem matrimonii, ibidem vers. An licentia.
- 34 Matrimonium contractum in parochia mulieris coram Parocho viri, & e converso an sit validum, & num. 36.
- 35 Et quid si contractum fuerit in parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, sed habente licentiam a Parocho viri, praesertim si parochia sint in diversis dioecesibus, & n. seq. usque ad n. 39.
- 36 Parochus potest audire confessiones parochi annorum etiam extra parochiam.
- 37 Parochus alterius ex contrahentibus potest intervenire celebrationi matrimonii in aliena parochia. Iurisdictionem etiam voluntariam non potest exerceri extra territorium quando est concessa ab inferiore a Principe, ibidem, & n. 46.
- 38 Sacerdos licentiam obtinens a Parocho intervenendi matrimonio dicitur habere auctoritatem a Concilio, & non a Parocho, & n. 42. & seqq.
- 39 Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi beneficia, potest ea conferre etiam extra dioecesim.
- 40 Matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius parochiam an sit validum, necne, & num. seqq. usque ad n. 48.
- 41 Parochus in matrimonio nullam iurisdictionem exercet, sed praesentiam exhibet, ibidem.
- 42 Matrimonium contractum coram Parocho utcumque contrahente, valet.
- 43 Testium praesentia non circumscriptur territorio sicut iurisdictioni.
- 44 Electio non adscribitur eligenti, sed potius tribuendi facultatem eligendi.

- 43 Licentia supponit potestatem habitualem in eo, cui conceditur. Episcopus de Dicefani licentia ordinar suum subditum extra dicefam iure proprio, non iure concedenti licentiam. v. d. i. d. n.
- 45 Vicario Episcopi jurisdictionem ordinariam dat lex. non Episcopus.
- 47 Vicarius Parochi potest audire confessiones Parochianorum etiam extra parochiam.
- 48 Matrimonium cum sola presentia Parochi sine consensu, aut alio eius ministerio, & coram duobus, vel tribus testibus, an valeat, & num. seq. usque ad num. 55.
- Requiritur ut Parochus sit adhibitus, num. 54. vers. Cave tamen.
- 49 Parochus an sit minister Sacramenti matrimonij.
- 50 Matrimonium in lege Evangelica est Sacramentum, ad cuius essentiam requiritur materia, forma, & minister.
- 51 Matrimonium clandestinum ante Concilium fuit ratum, & verum matrimonium, & Sacramentum: & contrarium asserere est periculosum in fide.
- 52 Matrimonij Sacramentum quem habeat ministrum.
- 53 Sacramentorum immutatio spectat ad solum institutorem Christum.
- 54 Parochus adhibetur in matrimonio ut testis authenticus.
- 55 Matrimonium cui interfuit Sacerdos iussu Episcopi, si Episcopus deceperit, an sit Sacerdotem illum esse Parochum contrahentium, cum tamen non esset, an sit validum.

QUOD NOBIS. De matrimonio occulto non iudicat Ecclesia, sed illud publicatum approbat. Hoc dicit secundum Ant. de Butr. Alex. de Nervo, & Præpos. Vel aliter secundum Abb. inhærendo litteræ. Qui matrimonium clandestine contraxerunt, altero, vel utroque negante non apparente exinde legitima probatione, simul cohabitare ab Ecclesia non compelluntur: sed si illud publicaverint, tamquam in conspectu Ecclesiæ factum, comprobabitur nisi rationabilis causa subleat, quæ impediatur: ponit duo dicta: secundum ibi, Verum.

Nota primò ibi, occulte contrahuntur, secundum Alex. de Nervo num. 2. duobus modis dici posse matrimonium clandestinum. Primò, scilicet, quando ita est occultum, ut nullatenus probari possit. Secundò, quando est quidem occultum, sed non ita, quin possit probari per testes: & hoc modo dicitur clandestinum id est non publicum, licet probari possit: & hoc voluit Innoc. in c. præcedenti, in princ. ubi exponit ver. Clam, id est, non publice, sed tamen tunc fuerunt præsentibus, quot sufficunt ad probationem. Sic ergo quod factum est coram paucis, dicitur occultum, seu clandestinum, ut notat gloss. in cap. Vestra, in ver. Occultum, de cohabit. cler. vel mulier. Facit cap. Inquisitionis, §. fin. & quod ibi notat gloss. in ver. Vidua paucorum, de accusat. & in cap. Post nos, in ver. Occulta, vi. Ecclesiast. benef. Sed hodie subleata hæc distinctio, tu dicas, matrimonium dici clandestinum, quod non apparet contractum servata forma à Concilio Tridentino præscripta in c. 1. sess. 24. de reformat. matrimonij, ut plenius dicam infra in ult. notab.

- 4 Secundò nota ibi, Non sunt aliquatenus compellendi: clam contrahentes matrimonium non esse cogendos, ut simul cohabitent, secundum gloss. primam, vel se pro conjugibus habeant, secundum Innoc. in princ. si aliter, vel uterque matrimonium inficietur, & alia probatio exinde non appareat: & ita hic est casus secundum Abb. Alex. de Nervo, & Præpos. Ratio, quia Ecclesia non iudicat de occultis, cap. Erubescant, 32. dist. c. Christianus, 32. q. 5. & paria sunt non esse, vel non apparere, ut in l. in lege, & l. Rutilia Polla, ff. de contrahen. empr. unde hoc casu dici potest; deficit probatio, sed non ius. Duo sunt Titij, ff. de testam. tutor. secundum Anchar. hic in 1. notab. & vide bonam gloss. in sum. 30. quest. 5. Quinimò sic contrahentes potius sunt ab invicem separandi, quia talia presumuntur contubernia, & supra: & in hunc sensum intellige textum in cap. Alter, ead. caus. & quest. ut hic in gloss. 1. & per Hostien. in princ. in ver. Legitima probatio: & in ver. Compellendi, & Butr. numer. 8.
- 5 Tertiò nota ibi, si persona contrahentium hoc voluerint publicare: standum esse confessioni, & simpliciter verbo utriusque conjugis super matrimonio clam contracto; & perinde illud habendum esse, ac si in facie Ecclesiæ contractum fuisset, ut in textu: & notat Abb. in 2. notab. Alex. de Nervo num. 4. & communiter Doctores: adeo ut proles ante publicationem suscipi pro legitima sit reputanda, secundum ea, quæ notantur in cap. Cum nobis, infra. Qui filij sunt legit. & hic firmant post Antiquos Abbas, & Alex. de Nervo locis citatis, & Præposit. num. 3.

Hec tamen conclusio limitari debet, nisi agatur de præiudicio alterius matrimonij publicè contracti, quia tunc credendum non esset simplici assertioni contrahentium, nisi matrimonium clandestinum aliunde probaretur, cap. Super eo, de eo qui cognovit consang. uxor. sua, & hic sentit gloss. 2. in fin. ibi, Vel aliud: & apertius declarat Innoc. in ver. Rationabilis, Hostien. num. 1. in ead. ver. Joan. Andr. in fin. Abb. num. 1. & communiter Doctores, ut attestatur Præpos. num. 2. Quod ad id verum est, ut si filius natus sit ex matrimonio clandestino, deinde natus sit filius ex alio matrimonio publicè contracto, secundus censetur legitimus, & primus illegitimus quoad Ecclesiam, quæ de occultis non iudicat, secundum Gaspar. Calder. quem hic sequitur Alex. de Nervo in 3. quest. 9. Quinimò secundum Vincent. hic matrimonium manifestum semper præiudicat clandestino etiam si ambo confiteantur matrimonium clandestinum fuisse prius contractum, & habeant pro se unum testem cum fama: quod Gaspar Calder. dicit esse bene notandum: & hoc tenent Butr. num. 9. & communiter Doctores, ut testatur Alex. de Nervo num. 12. & Præpos. num. 4. Sed Cardin. in 1. quest. tenet oppositum, quia unus testis cum fama facit plenam probationem, ut est text. cum gloss. in ver. Famam, in cap. 1. de appellat. & notat gloss. & Innoc. in c. Veniens, in primo, de testib. Bene patet in l. De minore, §. Tormenta, num. 30. ff. de quest. Speculator in tit. de nor. crimini. §. Famam, vers. Quis agente. Unde ut inquit Cardin. si per unum testem, & famam constet de matrimonio clandestino prius contracto, retro dicitur non fuisse contractum clandestinum; & vel saltem ex quo constat non de iplo, præsertim matrimonio post

- 11 postea publicè contracto. Verum Abbas hic num. 6. vers. Sed salvando, tenet primum dictum Vincenzii, quia ubialia probatio apertior concurrat cum fama, & uno teste, tunc est standum probationi clariori, & meliori, licet testis, & fama deponant de tempore anteriori: & subdit hoc esse dictum factis notabile, quia si quis probat per unum testem & famam de suo titulo anteriori, alius verò probat per testes apertos de suo titulo ceteriori, iudicandum est secundum probationem clariorem. Idque Alex. de Nervo, num. 13. Dicit esse perpetuò notandum, quia multum limitat notata per Doctores in cap. Licet causam, de probat. & per Bart. in l. Si duo, ff. de iur. postulat. & subdit Præposit. hic num. 4. vers. Et ideo inferri. (Quod si hoc habet locum in matrimonio, in quo agitur de maiori periculo, quanto magis in temporalibus) Et hanc partem videtur sequi Hostien. in Summa hoc tit. §. Verum Clandestina.
- 12 Sed certè opinio Abbatis non transit sine difficultate, quia tunc probatio plena confunditur, & qualitas à pleniori, quando probationes sunt invicem oppositæ, & incompatibiles, adeo ut conciliari non possint, puta quia sunt super articulis directè contrariis, de iisdem personis, & actibus, & de eod. instanti temporis, iuxta text. in Clem. 2. iuncta gloss. in ver. Directè contrariis, de testib. Hæc enim sit natura contrariorum, ut mutuo se expellant, cap. Majores, §. Item quæritur, supra de bapt. Clem. Gratia, de re script. l. Pomponius, §. Sed & 6, ff. de procurat. l. Sed si papillo, §. Si infirmitas, & ibi gloss. in eodem verb. ff. de iustor. actioe, & vincat quod est potentius. l. Generaliter, ff. de iudic. l. Si duo, ff. de iur. cap. Si viri, 27. distinct. & cap. Itejanum, 86. dist. cum similib. Unde ex probationibus contrariis fortior prævalere debet, quia minor pro non facta habetur. Natura conf. 373. Quoniam contra, in fin. Grat. conf. 6. num. 23. lib. 2. Et sic probatio per duos testes de visu præterit contrariæ probationi per unum testem de visu cum fama, ut per Socin. conf. 270.
- 16 Considerati, num. 3. lib. 2. At fecus est, si probationes non sint ita contrariæ, quin possint distinctione conciliari: quia tunc non refert utra sit potentior, nec attenditur major, vel minor numerus testium, quia se invicem non collidunt, ut declarat Bald. conf. 380. Tres sunt casus, numer. 2. & 3. lib. 5. Hoc autem casu probatio matrimonij clandestini per unum testem cum fama, & probatio matrimonij postea publicè contracti, non sunt oppositæ, cum percutiant diversa tempora, secundum gloss. præalleg. in d. Clem. 2. Ergo se invicem non enervant, sed utraque retinet suam vim, nisi probatio primi matrimonij esset solum præsumptiva, & probatio secundæ esset vera, quia tunc non staretur primæ in præiudicium secundæ, ut notat gloss. 2. in §. Iti ita respondetur, 30. q. 5. & Gemin. conf. 27. Super dubio num. 3. Socin. loc. citato, ad tex. in d. c. Super eo, infra, de eo qui cognovit consang. uxor. sua: & propterea hic non statuitur confessioni conjugum super matrimonio clandestino in præiudicium matrimonij publicè contracti, ut dixi supra nu. 7. Circa hoc tamen latius non insisto, quia cum hodie matrimonium clandestinum sit irritum, ut dicam infra in ult. notab. etiam si plenissimè probaretur, nunquam præiudicaret matrimonio in facie Ecclesiæ contracto.
- 20 Quartò nota ibi, Tamen à principio, declarata

tionem retrahat ad principium actus declarati, ut hic patet; & est simile in cap. Reservatum, infra, de sigill. & malefic. cum aliis hic allegatis in gloss. ult. Ea enim est natura declarationis, ut aliquid novi non inducat, sed quod prius latebat, manifestet, ut l. Heredes palam, §. Sed est notam, ff. de testam. & tradit Gemin. conf. 72. Quia articulus, num. 1. & Philip. Prob. plura cumulans in addit. ad Monach. in c. 1. num. 1. de privileg. lib. 6. & scripsi latissimè in cap. Quoniam, a num. 15. supra, de Constitut. ideoque impossibile est declarationem non trahi ad præterita, ut in Auth. de fil. ante dotam, instrum. nat. §. 1. Afferro, ff. de hered. instr. & tradit Dec. in d. cap. Quoniam, num. 44. & ibi dixi num. 45. & 53.

21 Ultimò nota ibi, Recipienda, & comprobanda: matrimonia clandestina hoc iure inspecto esse validam tantum quoad Deum, qui nec fallit, nec fallitur, cap. A nobis si secundo, infra, de sentent. excom. sed etiam quoad Ecclesiam, si de illis constet, vel per confessionem utriusque conjugis, vel per alias legitimas probationes, ut patet in text. & in §. Sed obicitur, & §. Ita ita responderetur, 30. q. 5. & hic tenet gloss. ultima, Innoc. & Abb. Antiqui in princip. Hostien. in fin. Butr. in primo notab. & num. 5. Cardin. in princip. & n. 1. & communiter omnes.

22 Hoc tamen ut prædixi vendicat sibi locum hoc iure inspecto: sed hodie qui aliter, quàm præsentem Parochi, vel alio Sacerdote de ipso Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium attentabant, eos Sancta Tridentina Synodus ad hic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus nullos, & irritos esse decernit, ut disertis verbis statuitur in decreto de reformatione matrimonij sess. 24. cap. 1. Porro matrimonium non consummatum sortitur naturam ex Constitutione Ecclesiæ, ut declarant Doctores in cap. Ex publico, de convers. conjug. in cap. Gaudemus, & in cap. Quanto de divortij: quod constat ex quamplurimis impedimentis dirimentibus, quæ per Constitutiones Summorum Pontificum inducta sunt, ut patet supra in tit. de sponsal. & infra in tit. de consang. & affinit. de eo qui dicitur in matrimon. quoniam poll. per adulter. qui Cler. vel vover. de cognat. spirit. & alibi sparsim, Joan. Andr. post Host. in cap. qui filium, numer. 4. vers. Unde dicebat, de sponsal. ubi tenet Papam per suam Constitutionem posse inhabilitare ad matrimonium contrahendum, & sique obediendum esse in utroque foro, quia circa matrimonium non consummatum sine Dei offensione statuere potest quod placet: Nam et si lex positiva Ecclesiæ non possit inducere matrimonium sine consensu potest tamen circa matrimonium inducere novum impedimentum, & antiquum canonicum tollere, cap. Non debet, & consang. & affinit. & cap. Præ, infra eod. & præsupposito impedimento, consensus contrahentium erit impeditus: Doctores in cap. ult. infra, de sponsal. duor. quinimò hæc conclusio hodie declaratur esse de fide Cathol. ab eod. Concilio Tridentino sess. 24. de sacram. matr. can. 4. Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituitur impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit. Nec de sunt rationes irrefragabiles per sacros DD. Theologos in 4. sent. de sac. matr. nam matrimonium ratione qua est sacramentum, pertinet ad Ecclesiam,

sicut habetur in ead. sess. 24. de Doctrina Sacramentorum. & docet D. Thom. lib. 4. contra Gentiles, cap. 78. & ideo Ecclesia disponit, sicut in ceteris sacramentis de temporibus, & ritibus eorum; & sicut potest à sacramento Ordinis arcere bigamos, homicidas, & similes; licet etiam à sacramento Matrimonii, quos non iudicat esse conjungendos, Deinde in hoc sacramento Ecclesia potest facere, & declarare actum nullum, licet in quibusdam aliis sacramentis id effici non possit, in quibus imprimitur character, cum à voluntate humana non dependeat, sed secum afferant effectum; & legitima intentione consecrentur, & suscipiantur, ut notatur in cap. ult. infra, de schismat. quia Sacramentum matrimonii ex voluntate humana efficitur. Et quemadmodum per excommunicationem potest effici, ut sacramentum penitentiae sit nullum, & votum solempne similiter sit nullum, si legitimis suis legibus non fuerit peractum; sic potest effici per Ecclesie legem, vel Summi Pontificis Constitutionem, ut consensus ille, quo sacramentum matrimonii perficitur, reddatur nullus, & non aptus ad contrahendum; & sic talis contractus conseqens sit etiam nullus, sicut ceteri, c. cum lex. cum ibi notat. supra de fideiussor. qui cum per merum jus naturæ firmi essent, humana lege infringuntur. Et quamvis matrimonia clandestina olim valida essent, nihilominus Sancta Dei Ecclesia semper illa detestata est, atque prohibuit ex iustissimis causis, ut notatur in §. huiusmodi respondetur. 30. quæst. 5. & ibi per glossam in Summa. Verum cum prohibitiones illæ propter hominum inobedientiam jam non prodessent, & gravia peccata committerentur, quæ ex iisdem clandestinis conjugis ortum habent; præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt: iure optimo S. Synodus certam formam matrimonii contrahendis præscripsit cum decreto irritante, ut in d. cap. 1. sess. 24. de reformat. matrimonii. Circa hoc decretum contingit dubitari de pluribus.

27 Et primò QUÆRITUR, An idem decretum, qua parte disponit ut matrimonium celebrari possint coram Sacerdote de Ordinarii, vel Parochi licentia, exigat licentiam specialem: an verò sufficiat generalis omnia sacramenta administrandi.

28 Videtur posse distingui an Sacerdos celebrationi matrimonii interveniat tamquam Vicarius temporaneus Parochi, an aliter de ejus licentia, ut primo casu valide præstet matrimonii celebrandis suam præsentiam: quod in terminis Clem. 1. de privil. tenet ibi glossa communiter approbata in ver. Presbyteri: est enim Ordinarius ex notatis per Bart. in l. Nec quidquam, §. ubi decretum, il primo, n. 5. vers. Unde obstat. ff. de offic. Procons. & Legat. & per Alex. in l. More, in fin. ff. de iurisdict. omn. iudic. Et quamvis sit constitutus in locum ipsius constitutus, dicitur tamen de iure canonico habere ordinariam iurisdictionem, ut idem Alex. tradit in rubr. de offic. eiusdem. n. 17. qui etsi loquatur de Vicario Episcopi, per cap. Romana, de appellat. lib. 6. & cap. 2. de offic. Vicar. ead. lib. tamen idem intelligi potest respectivè de Vicario Parochi eo casu, in quo potest Vicarium constituere, ut per Rebuff. in prax. benef. tit. Dispenfat. de non residens, l. 4. Quare tunc

interest celebrationi matrimonii ex officio, nec querendum est de licentia speciali: nam qui committit vices suas, totum censetur commisisse, secundum Host. in Summa, de offic. deleg. in §. Qua delegari possint, n. 7. si verò interveniat tamquam alienus Sacerdos ex licentia tamen proprii Parochi iuxta decretum Concilii, d. cap. 1. sess. 24. de reformat. matrimonii. dubitatur an sufficiat generalis licentia: & videtur non sufficere, per ea, quæ ex Decio conf. 36. Tiraquell. de leg. somnub. gloss. 7. n. 8. & aliis. Postremò congerit Menoch. conf. 188. vol. 2. addendo textum in Clem. 1. de privileg. & arg. cap. fin. de procurat. lib. 6. & doctrinam Cardin. in d. Clem. 1. Contrarium defendi potest, quia alias captatoria esset talis licentia; nam si Sacerdos tamquam minister potest alia sacramenta, & quidem digniora ministrare vigore generalis licentia exercendi ea, quæ ad Curat. officium pertinent, cur non & matrimonium, cui solam exhibet præsentiam? Ita arguit, & concludit Navar. conf. 13. An Sacerdos, de clandestinis despons. Quod si secundum Cardin. necessaria esset specificatio, ut posset se quis immiscere in materia Matrimonii, Eucharistia, & extrema Unctionis, nimis restringeretur licentia: unde potius dicendum est generalem licentiam idem operari quoad comprehensa sub genere, quod specialis quoad species, l. Si Chorvs, de legat. 3. Tiraquell. ubi supra n. 89.

30 Non obstant adducta à Menochio, quod ver. Licentia, de qua Concilium loquitur in d. cap. 1. denotet consensum expressum: quia ver. Expressum multipliciter sumitur, ut per Tiraquell. ubi supra: sapientissimè verò expressum dicitur quod verbis generalibus exprimitur, Bart. & Doctores in l. 1. ff. de vulgar. & pupillar. Tiraquell. loco citato, num. 87. nec ostenditur ver. Licentia, exigere expressum, & specialem consensum. Et advertendum est in casu Menoch. super quo consultata S. Congregatio respondit expressam licentiam requiri, expressum sumi ad differentiam, & exclusionem citæ licentia, quæ prætendebatur ex eo, quod Canonici, qui matrimonium celebraverat, dicebant sciente, & patiente Patriarcha solitis sacramenta administrare. Similiter non obstat Clem. 1. de privileg. quia præterquam quod casus est diversus, potest retorqueri: ibi enim, quia Summus Pontifex expressam, & specialem licentiam ad solemnizanda matrimonia requisivit, id expressis quod in Concilio non legitur factum; casus cap. fin. de procurator. lib. 6. non afficit, quia Sacerdos non contrahit.

32 Demum ita S. Congregationem censuisse referunt Domini de Rota decis. 750. n. 1. part. 1. diversorum.

Resolutiones Sacræ Congregationis sunt infra scriptæ.

Cum Parochus levi infirmitate derentes concessisset Præposito licentiam exercendi concentia curæ officium, dubitatum fuit, an in ea parochia valide contractum fuerit matrimonium, cui Præpositus prædictus loco Parochi intertuit. Sacra Congregatio die 22. Junii 1581. cens. esse valide contractum præsupposita licentia, seu commisione generali administrandi omnia sacramenta: & licet aliis declaraverit requiri licentiam specialem, & expressam: tamen id intellexit in quodam Canonico, cui tacite permissa erat administratio sacramentorum in Ecclesia Cathedrali.

li. sciente, & patiente Ordinario.

An ut Sacerdos, qui non sit proprius contrahentium Parochus eos matrimonio conjungere possit, sufficiat tacita licentia, quæ resultat ex tolerantia: S. Congregatio censuit non sufficere, sed requiri vel commissionem generalem administrandi omnia sacramenta, vel si hæc non adit, specialem, & expressam licentiam.

Præpositus Ecclesie Armaranzæ inter cetera dubitavit, an cum ipse constitisset Vicarium in dicta Ecclesia, posteaque illi dedisset coadjutorum, de cujus licentia quidam Sacerdos matrimonio contrahentes conjunxit, an matrimonium hoc modo celebratum sit validum. S. Congregatio alias dixerat non sufficere ad validitatem matrimonii licentiam tacitam, quæ resultat ex tolerantia, sed requiri vel licentiam generalem administrandi omnia sacramenta, vel si hæc non adit, expressam, & specialem. Item Rota dixerat in una Barchinonen. Vicarios temporales ad nutum amovibiles Parochialis Ecclesie posse matrimonium tamquam Parochos interesse. Ideoque in casu præsentis S. Congregatio censuit posse & matrimonio interesse, & alii dare licentiam, ut intersint, hujusmodique matrimonia esse valida.

An licentia contrahentibus nominatim designatis à Parocho concessa in scriptis, ut matrimonio inter se celebrando quemvis Sacerdotem eorum arbitrio adhibere possint, censetur sufficiens ad validitatem matrimonii, cui alius Sacerdos vigore ejusdem licentia intersit. die 15. Junii 1586. S. Congregatio censuit sufficere, mota præcipue doctrina Cardin. Zabarell. post Zenzel. Paul. & Stephan. in Clem. 1. de priv. n. 12.

33 QUÆRO secundo, Quid juris de infra scripta facti specie. Antonius incola Villæ Pontis Casalis Paduanae diocesis, contraxit matrimonium per verba de præsentibus cum Catharina, quæ tempore contracti matrimonii erat in Villa d. Antonii, licet domus suæ habitacionis esset in alia parochia. Et cum in hujusmodi matrimonio adhibitus fuisset Parochus viri, non mulieris, dubitatum fuit an esset satisfactum Tridentino Concilio, quod cap. 1. sess. 24. de reformat. matrimonii. disponit matrimonio proprio contrahentium Parochum adesse debere. Proposito hoc dubio in Congregatione generali, cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Moronus, perulinus, S. praxedis, Gesualdus, SS. Quatuor, Alciatus, Senonen. Montcalus, Albanus, Ritaris, Carata, quinque, nempe per. Ges. Alc. montale, Carat. arbitrati sunt nullum esse matrimonium non contractum coram proprio parochio mulieris: alii sex tenuere pro validitate matrimonii, nempe sufficere parochum viri etiam in parochia mulieris, quia matrimonia voluntarie jurisdictionis sunt: & quia Concilium nihil de loco expressit, & quia videtur Concilium voluisse præsentiam parochi, & testium ad tollendam solam clandestinitatem; ad quod sufficit unus parochus five viri, five mulieris.

Sanctissimus andita relatione opinionum Congregationis approbavit sententiam sex Cardinalium pro validitate matrimonii, & quod in futurum ita respondeatur, nulla habita ratione alicuius decisionis edicte die 15. Decembris 1574. quæ dictum fuit sufficere præsentiam solius parochi mulieris, si in ejus parochia matrimonium contrahatur. Item sufficere præsentiam parochi viri, si

contrahatur in parochia viri: ideoque si viri in parochia accesserit ad mulierem alicuius parochie, & secum duxerit suum proprium parochum, & coram eo solo matrimonium contraxerit sine licentia, seu præsentia parochi mulieris, vel Ordinarii, matrimonium esse nullum.

34 QUÆRITUR tertio, post decisionem Sacræ Congregationis Concilii quæ declaratum fuit validum esse matrimonium contractum in parochia mulieris coram parochio viri, & è converso: an etiam validum censeri debeat matrimonium celebratum in parochia mulieris coram sacerdote non parochio, sed habente licentiam à parochio viri præsertim cum parochia viri non sit in eadem diocesi constituta; in qua parochia mulieris existit.

Videtur respondendum esse validum, nam Concilium Tridentinum in cap. 1. sess. 24. de reformat. matrimonii. ea tantum matrimonia annullat, quæ celebrata sunt alicui præterente parochio, vel alio sacerdote de ipsius licentia, ac tunc testibus: sed hoc matrimonium habuit præsentiam sacerdotis de licentia parochi, quamvis in alia parochia fuerit celebratum. Ergo satis est formæ Concilii nihil aliud, quam alternativè talem præsentiam requireris, ut in hac specie arguit Rota decis. 730. n. 1. part. 1. divers.

35 præterea Concilium nihil de loco expressit: ergo ubicumque celebratur matrimonium præterente parochio, vel alio sacerdote de parochi licentia validum existit: quo argumento usus est Host. in Summa ut de penit. & remiss. §. Cui constitutum, vers. Et namquid extra Territorium, ubi dixit valeat confessiones, & absolutiones parochi suorum parochianorum confessionem extra parochiam audientis eoque absolveris; quia Concilium Lateranense in cap. Omnium utriusque, de penit. & remiss. nihil de loco expressit, quæ opinio est communiter recepta, ut per Ripam. intrad. de p. sic. c. 8. num. 50.

36 Accedit quod S. Congregatio declaravit jam, parochum alicuius ex contrahentibus posse intervenire celebrationi matrimonii in aliena parochia: ergo idem potuit sacerdos, qui ab eo licentiam ad id obtinuerit, cum per Concilium quoad præsentiam in matrimonio præstantiam æquiparentur parochus, & alius sacerdos habens licentiam à parochio.

Item cum jurisdictione voluntaria possit exerceri extra territorium l. 2. ff. de offic. pro. DD. in cap. Navar. de offic. Legat. à fortiori hoc ministerium penitentia præstari poterit extra parochiam, ne dum à parochio, sed etiam ab alio sacerdote de parochi licentia.

Neque obstat si dicatur hanc rationem posse retorqueri, quia verum est voluntarium iurisdictionem, quæ competit iure proprio, vel quæ delegata fuit a principe, exerceri posse extra territorium: sed secus esse quoad jurisdictionem concessam ab inferiore a principe, quæ non potest exerceri extra territorium concedentis, ut ex Bart. & aliis dicta infra n. 45. unde cum in dubio præposito sacerdos interveniat ex licentia parochi, & sic autoritate inferioris a principe, non videtur posse hoc ministerio fungi extra parochiam concedentis licentia. Hoc inquam non obstat: nam præterquam quod vere in dubio proposito non agitur de jurisdictione exercenda, sed de exhibenda nuda presentia,

ut dicam in seq. quæst. num. 39. Pro solutione est etiam considerandum esse inter se valde diversa delegari à Parocho ad præsentiam matrimonio præstendam, vel eidem interesse de Parochi licentia: nam in primo casu actus gestus à Delegato fit nomine delegantis, & ejus autoritate, cap. Sane, de off. delegat. cum sim. In secundo verò actus ad quem licentia requiritur, non fit vice, & nomine concedentis licentiam, sed jure proprio, ut patet in Episcopo, qui licet extra diocesim suam subditum ordinare non possit, cap. Tuarum, de usu pallii: tamen cum obtrata licentia ordinat in aliena diocesi, ordinat jure proprio, & non jure alieno, seu concedentis licentiam, nempe jure potestatis sibi ut Episcopo competentis, ut in cap. Cùm nullus, de tempor. ordinar. lib. 6. & alijs in hac materia animadvertit S. Congregatio. At S. Synodus non jussit, ut alius Sacerdos adhibendus ad matrimonii celebrationem delegaretur à Parocho; sed tantum ut ab ipso Parocho licentiam haberet, quasi voluerit, ut quilibet Sacerdos conjuges in matrimonio conjungere possit jure proprio, dum tamen licentiam habeat à Parocho, in cuius subditos hoc ministerium Concilii auctoritate præstiturum est: & ita videtur à Concilio tributa Sacerdotibus facultas hujus ministerii præstandi, eisque competere auctoritate legis, licet propter præjudicium Parochi sine ejus licentia in ejus subditos noluerit exerceri. Unde Parochus dans licentiam videtur potius præbere materiam, quam facultatem exhibendæ præsentia in celebratione matrimonii, ut in alio proposito considerat Ripa in d. cap. 8. num. 52. & per consequens cessat obiectum de jurisdictione habita ab inferiore à Principe extra territorium non exercenda, cum hæc facultas exhibendæ præsentia sit concessa à lege, licet exerceri abique licentia Parochi minimè queat.

38 Quod confirmatur, quia cum lex S. Concilii nominatim Sacerdotes ad id muneris deputet, & si requiratur licentiam Parochi, deputatio Sacerdotis, quam Parochus facit, videtur potius tribuenda legi concedenti facultatem deputandi, quam Parocho, qui deputat legis auctoritate, argum. notab. per Barr. & DD. in l. Vnum ex familia, §. Si de Falcidia, de leg. 2. Quod vendicat sibi locum etiam in Vicario Episcopi, qui licet ab Episcopo deputetur, auctoritate à lege dicitur habere, non ab Episcopo, Corn. conf. 48. num. 2. & 3. vol. 1. Ideoque tamquam legis auctoritate deputatus, & à lege potestatem habens, licet Episcopus illum deputans sit inferior à Principe, tamen extra diocesim potest beneficia conferre, Rot. in Antiq. decis. ut. de offic. Vicar.

39 QUÆRITUR quartò, An matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius parochiam, sit validum, necne.

Primo pro solutione dubii supponendum est, Parochum, vel alium Sacerdotem, qui de ejus licentia celebrationi matrimonii interest, nullam jurisdictionem exercere, sed tantum exhibere præsentiam, ut per Navar. in tit. de sponsat. conf. 52. prope finem, secundum antiquam impressionem, & secundum novam, conf. 4. in tit. de clandest. desponsation. Nam etsi Concilium Tridentinum in d. cap. 1. sess. 24. de reformat. matrim. ad tollendam clandestinitatem voluerit prætere duos ritus adhiberi in

celebratione matrimonii Parochum, vel alium Sacerdotem de ejus licentia tamquam personas autorizabiles: nihil tamen plus juris in illo actu habet, quam ceteri duo testes, qui una cum eis ex Concilio debent intervenire; quod patet ex illa decisione S. Congregationis, qua declaratum fuit valere matrimonium contractum coram Parochò utrumque contradicente, itaque tam Parochum, quam Sacerdos sunt nudi testes huic adui ex forma Concilii adhibendi. Nusquam verò cautum reperitur, ut facultas exhibendi præsentiam testimonii causa, territorio, diocesi, vel aliquo loco circumscriptur, licet secus sit in jurisdictione, quæ territorio coheret, l. fin. ff. de jurisdic. omni. judic. cum similib.

Secundò, supponendum est Sacerdotem à Parocho deputatum habere facultatem sponso conjugendi, cum quia Concilium tribuit auctoritatem depurandi selectio autem non adscribitur eligenti, sed potius tribuunt facultatem, Bart. & Scali in l. Vnum ex familia, §. Si de Falcidia, de leg. 2. Tum quia ipsummet Concilium Sacerdotes ad id muneris deputat sibi, vel alio Sacerdote; de eis enim Concilium specialiter confidit, & eorum præsentiam autorizabilem putavit, cum sine publicæ personæ, l. 1. §. Publicum, ff. de just. & jar. Baid. conf. 285. vol. 3. vers. Opinio vero. Et quamvis postea idem Concilium hujusce, de Parochi, vel Ordinarii licentia: non propterea sequitur quin Sacerdos sit deputatus à Concilio, & proprio jure matrimonii celebrationi interesse valeat. Nam licentia supponit potestatem in eo, cui conceditur, licet absque illa ad actum legitime procedere non possit, ut constat exemplo Episcopi, qui etsi extra diocesim suam subditum ordinare non possit absque Diocesani licentia: si tamen eam obtinuerit, ordinat jure proprio, & non jure concedentis licentiam, ut dixi supra n. 37. Et ideo Concilium non dicit coram alio Sacerdote per Parochum delegando, quo casu vice delegati fungeretur, c. Sane, de off. delegat. De his in rubric. eodem rit. num. 14. Sed dixit coram alio Sacerdote de Parochi licentia, ut offenderet à Concilio quidem Sacerdotem deputari, eisque hanc facultatem legis vigore competere, sed licentiam à Parocho esse obtinendam. Et quamvis hæc licentia sit mera facultatis, & à voluntate Parochi dependeat; tamen Sacerdos licentiam obtinens dicitur habere auctoritatem à Concilio, & non à Parocho, sicut dicitur de Vicario Episcopi, qui etsi ab Episcopo deputatur, dicitur tamen Ordinarius, quia à lege auctoritatem habet, non ab Episcopo. Comes in prin. alleg. conf. 48. m. 2. & 3. vol. 1. Ideo utrumque electus ab inferiore à Principe, nempe ab Episcopo, tamen extra diocesim potest conferre beneficia, Rot. in Antiq. decis. ut. de off. Vicar. Ex prædictis sequitur responsio ad dubium: nam cum Sacerdos licentiam habens à Parocho tamquam testis autorizabilis matrimonio interveniat, in qua cumque parochia intervenire potest, cum facultas exhibendi præsentiam non terminetur territorio.

46 Nec obstat, quod jurisdictioni non potest exerceri extra territorium, quamvis sit voluntaria, quando est concessa ab inferiore à Principe, Bart. & Baldin. l. fin. ubi etiam Dec. in c. 6. ff. de jurisdic. omni. judic. Primo quia non versatur in jurisdictione, sed in exhibitione nudæ præsentia. Secundo quia hæc

hanc facultatem is Sacerdos habet à lege Concilii, & non à Parocho, ut est dictum; Ideoque à Parocho potius videtur præberi materia, scilicet Parochiani, quorum matrimonio interesse possit, quam interessendi facultas. Et propterea idem Sacerdos ut faciens actum jure proprio, ubique poterit matrimonio interesse habita Parochi licentia, ut in simili de Vicario Parochi, ut possit adire confessiones Parochianorum extra parochiam, per prædictam rationem dixit Ripa in trad. de p. ste, cap. 8. num. 53.

48 QUÆRITUR quintò, An matrimonium cum sola præsentia Parochi absque consensu, aut alio ejus ministro coram duobus, aut tribus testibus celebratum ex decreto Concilii sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim. irritum sit, necne.

49 Pro solutione questionis videtur examinandum qua ratione Parochi præsentia in contractu matrimonii requiratur, An tamquam Sacramenti ministerii, vel auctoritatem præstantis, vel potius ut testis.

50 Et cum matrimonium in l. Evangelica sit Sacramentum, ad cuius essentiam requiritur materia, forma, & minister cum intentione faciendi quod intendit Ecclesia, ut in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. pro instructione Armenorum: quod habetur in fine d. Concilii rom. 4. Conciliorum part. 1. pag. 6. l. 2. col. 2. Et matrimonii minister nullus alius videatur legitime assignari possit, nisi Sacerdos: videtur sequi, ut ejusdem præsentia tamquam ministerii requiratur, adeo ut sine ejus consensu factum, non sit Sacramentum. Quod Canus de loci theol. lib. 8. cap. 5. late defendere contendit. Et huic opinioni favent verba Concilii in d. cap. 1. ibi, Etego vos in matrimonium conjungo: per quæ videtur significari, Sacerdotem ipsum hoc Sacramentum ministrare. Sed contrarium est verius: nam certum est ante Concilium Tridentinum matrimonium clandestinum fuisse actum, ac verum matrimonium, & consequenter fuisse Sacramentum, Doctores in cap. Ex publico, & convers. conjugat. cap. Gaudemus, & c. Quamvis de iorr. adeo ut contrarium asserere sit periculosum in fide, cap. Ad abolendam, de heret. & habetur id. cap. 1. in prin. sess. 24. de reformat. matrim. Nam cum Ecclesia Catholica semper docuerit matrimonium esse Sacramentum, sicque definitum matrimonium clandestinum fuisse verum matrimonium: sequitur ut definitum itidem sit, matrimonium clandestinum esse Sacramentum. Unde contrarium asserens non videtur audiendus, ut late docet, & probat Sotus in 4. diff. 26. qu. 11. art. 3. opinionem Cane reprobandans.

52 Equamvis aliqui dicant matrimonium non habere certum ministerium, ut Petrus de Soto de insub. sacer. de insub. solub. matrim. l. 2. in prin. Atque verius videtur contrahentes esse ministros Sacramenti, ut probat Scotus in 4. diff. 28. l. 6. & Petrus de Soto ubi supra, tunc supponit ipsos contrahentes esse ministros, dum inquit, necessarium non esse hoc Sacramentum per aliquem alium eis ministrari: & sic supponit eos sibi ipsi ministrare: hoc etiam probat cap. Si inter sponsal. & clarius Concilium Florentinum in præleg. decreto Eugenii IV. §. Septimum Sacramentum. Dum inquit causam efficientem matrimonii esse consensum ipsum, scilicet demonstratum, & receptum. Si ergo efficit Sacramentum, Fagn. in 4. l. ff. Decretal.

mentum, necessarii adest etiam minister, sine quo non est Sacramentum, qui alius esse non potest: nisi ipsimet contrahentes, qui ad invicem mutuos, expressosque exhibent consensum ad matrimonium de præsentibus contrahendum. Cui opinioni adhaeret etiam Autor Flor. Theol. quæst. in quæst. de effectibus Sacramenti Matrimonii, art. 4. in 3. diff. ult. conclus. un. pag. 520. Allegans conjuges, non autem Sacerdotes dici esse Ministros, dum sibi invicem materiam, & formam ministrant, eorumque latet tuer Cardin. Bellar. lib. 1. de matrim. cap. 9. & duob. seqq. dicens oppositam opinionem esse temerariam: & Thomas Sanchez alios adducens in trad. de matrim. tom. 1. lib. 2. diff. 6. nu. 2. Et ad verba Concilii in d. cap. 1. que superius adducta sunt pro contraria opinione, responderet cum Soto ubi supra art. 3. dicta verba præferri à Sacerdote non tamquam ministro Sacramentum ministrante, sed declarante, seu firmante id, quod inter ipsas partes fit, seu factum est.

53 Cum igitur certum sit ante Concilium Parochum non fuisse necessarium ministerium hujus Sacramenti, sequitur ut nec sit post Concilium, quod dici non potest voluisse immutare substantialia sacramenti, ut est minister, quorum immutatio, & præscriptio ad Sacramentorum solum Institutorem Christum spectat, cap. Simi quidam, 2. §. q. 1. Thom. in 4. diff. 3. q. 1. art. 2. q. 2. Soto in 4. diff. 1. q. 1. art. 7. & patet ex cap. 2. sess. 21. de comun. sub. traq. specie, ubi declarat S. Synodus hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione salva illorum substantia ea haberet, vel mutaret, quæ suscipiuntur utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi magis expedire judicaret. Atque ita quidem Parochi præsentia non requiritur ad hunc effectum, ut ipse minister legitimus sacramentum ministraret: non tamen videtur Parochus adhiberi nisi auctoritate ministerii, vel habitans personas, ut probat contextus Concilii, dum contrahentes sine Parochi præsentia ad sic contrahendum inhabiles reddidit, cum enim privatio supponat habitum, c. Ad dissolvendam, de despons. in puber. sequitur, ut prius essent habiles, nec egerent: ut à Parocho ad hoc habiles fierent per ejusdem Parochi præsentiam.

Ex his videtur sequi, ut Parochus adhibeatur tertio modo, nempe ut testis, & quidem auctorizabilis, ut in simili habetur in cap. Cùm esset, ubi Abb. & ceteri Doctores desponsat. Ratio autem quam obrem Concilium hujusmodi talem auctorizabilem voluerit omnino adhiberi, satis est patens, videlicet, ut matrimonio interesse idem, qui denunciationes matrimoniales præmittit, & per quem uti certum, & notum ministerium, & omnibus expolitum, maxime innotescere potest contractus matrimonii, & in Summa ex ejus præsentia tollatur clandestinitas, cui Concilium voluit obviare: & hinc elicitur solutio propolite questionis: nam cum Concilium solum requiratur in matrimonio contrahendo Parochi præsentiam, idque præstetur eo ipso, quod celebratur eodem præsentem, & intelligente, quamvis nec consentiat, nec aliud faciat, l. Coram, ubi Alciar. de verb. significat. Cardin. in Clem. 1. in prin. de appellat. Non est cur matrimonium ob dissensionem Parochi sic dicens irritum, cum verbis, & menti Concilii sit satisfactum: verbis quidem, quia coram eo præsentem, & intelligente fuit contractum. Menti

autem, quia Parochi sola presentia excludit claud estinitatem. Nec credendum est Concilium, quod ad aximē libere libertati matrimoniorum...

QUARTUR Sexto, An sit nullum matrimonium, cui intervenit Sacerdos jussu Episcopi, si Episcopus deceptus est, ratus Sacerdotem illum esse Parochum contrahentium...

DE CLANDESTINA DE SPONSATIONE.

Cap. Cum inhibito.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonia cum sunt contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesia edita proponi assignato termino ad apponenda impedimenta.
2 Nec de jure possunt Episcopi super hoc dispensare.
3 Denunciations matrimoniales qualiter ex Concilio Tridentino sint promittenda, aut revocanda.
4 Scholasticus universitatis Salamantina an possit remittere denunciations matrimoniorum...

CUM INHIBITO. Cum matrimonia sunt contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesia edita proponi assignato termino, infra quem qui voluerit impedire...

in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut predicta denunciations remittantur...

Hic QUARO: Posita sine veri praejudicio jurisdictione ordinaria scholastici cathedralis Salamantina in Universitatem generalem studii Salamanticae, ac omnes personas laicas...

Videtur respondendum scholasticum non posse remittere has denunciations.

Primò, quia tamen habeat jurisdictionem ordinariam tum ex privilegio in corpore juris inserto, Auth. Habita, C. Ne fil. pro patre, l. fin. C. de jurisd. omni. judic. quàm ex Pontificio Privilegio, quod à partibus praesupponitur...

Quod eò magis hoc casu dicendum est, in quo Concilium, utitur ea ditione, ipse, quæ est personalissima, & demonstrativa ad oculum, ut inquit Bald. in cons. 304. Nobilitas viri, num. 1. in fin. vol. 5. Soccin. Jun. cons. 144. n. 4. vol. 3. & confidit prudentia, & judicio ipsorum Ordinariorum...

Hanc opinionem clariorem reddunt restè pensata verba Concilii, quæ habentur eodem decreto cap. 1. dum semper eodem themate retento prius egit de remissione denunciations ab Ordinario facienda, statuitque, ut si quis alienæ parochiæ sponfos conjungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat...

explicari eurent in singulis suarum Diocesium parochialibus Ecclesiis, adeo ut apertissime inquit Concilium loquitur esse de Episcopis Diocesanis, non de Rectoribus Universitatum, quibus ea verba non conveniunt, cum nec Diocetum habeant, nec parochias, nec parochiales Ecclesias sibi jure ordinario subiectas, sed solus Episcopus, ut cap. Cum Episcopus, de offic. Ordinari. lib. 6. cap. Cum olim, & ibi Abb. n. 1. in 4. notab. sup. de praescript. Et licet etiam Diocetani appellations comprehendatur quilibet inferior habens in loco ordinarij, & quasi Episcopalem jurisdictionem, ubi subiecta materia est apta comprehendere tam Episcopum, quàm alium Ordinarium, ut declarat Abb. loc. cit. tamen hoc vendicat sibi locum, dummodo inferior eam jurisdictionem habeat privative ad Episcopum, alias secus, ut notabiliter dicit Glof. in Clem. 1. §. Volumus, in verb. Diocetanus, de for. comper. quàm ibi approbat Cardin. n. 2. in 4. q. 1. Mol. n. 34. Abb. n. 1. 5. & Vitalin. n. 4. & scripsi plenius in d. cap. Cum olim, in 4. notab. de praescript. At Rector Universitatis non habet jurisdictionem in scholares privative ad Episcopum, sed cum alio, cum ipso, ut est casus in d. Auth. Habita, ibi, Ceteram Domino, vel Magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo, & ibi Bart. n. 5. & communiter scribentes, C. Ne fil. pro patre, de quo vide Jul. Clar. in praed. §. fin. q. 3. n. 23. vers. Quarto nunc qua sit iura competens scholasticum.

Postremò hæc opinio jam videtur carere difficultate ob aliam declensionem S. Congreg. Concilii tempore Gregorii XIII. edita, & ab ipso approbata, qua declaratum fuit Alexandrum Cardinalem Farnesium Commendatarium Abbatie Farsensis jurisdictionem quasi Episcopalem habentis carere facultate has denunciations remittendi, quàm ei ex gratia speciali Gregorius vita Cardinalis durante concessit, & in libris Sac. Congregationis manu b. m. Cardinalis Caracæ adnotatum est Gregorium dixisse in decreto d. c. appellations Ordinarij non venire nisi solum Episcopum.

DE SPONSATIONE DVORVM.

Cap. Licet.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de presenti non solvantur per sequentia matrimonium etiam carnali copula consummatum.
2 Matrimonium ut sit validum ad contrahentes debeant sibi mutuo respondere antequam ad extranea divertant, & n. seqq.
3 Responsio facta ex intervallo non nocet in his, quæ consensu contrahuntur, & n. 9.
4 Electio tenet, licet electi, & eligentium consensus eodem tempore non concurrant.
5 Matrimonium non valet, si unus ex contrahentibus revocavit consensum ante responsonem alterius. Et an sit credendum dicenti post responsonem se prius consensum revocasse, n. 11.
6 Matrimonium an valeat si inter consensum unius, & alterius magnum intervallum intercedat.